

हरियाणाविद्यालयशिक्षाबोर्ड

पाठ्यक्रमस्य अध्यायानुसारम् अङ्कानां विभाजनम् (2026-27)

कक्षा - पूर्वमध्यमाभाग - 1 विषय:- संस्कृतव्याकरणकोड - 904

- 1- सम्पूर्णपाठ्यक्रमस्य आधारे एका वार्षिकी परीक्षा भविष्यति।
- 2- वार्षिकी परीक्षा 80 अङ्कानां भविष्यति एवञ्च आन्तरिक मूल्याङ्कनां 20 अङ्कानां भविष्यति।
- 3- आन्तरिक मूल्याङ्कनस्य कृते निम्नानुसारम् आवधिक मूल्यांकन भविष्यति-
  - 1) **6 अङ्कानां कृते** - 3 सैट (SAT)
परीक्षाणाम् आयोजनं भविष्यति। तासु परीक्षासु अन्तिमान्तरिक मूल्याङ्कने 06 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
  - 2) **2 अङ्कयोः कृते** - एका अर्धवार्षिकी परीक्षा भविष्यति। यस्याः अन्तिमान्तरिक मूल्याङ्कने 02 अङ्कयोः भाराङ्को भविष्यति।
  - 3) **2 अङ्कयोः कृते** - शिक्षकाः कक्षाकक्षयोः सहभागितायाः कृते मूल्यांकने करिष्यन्ति एवञ्च अधिकतमद्वौ अंकौ अन्तिमान्तरिक मूल्याङ्कने दास्यन्ति।
  - 4) **5 अङ्कानां कृते** - छात्राः परियोजनाकार्यं करिष्यन्ति। यस्य अन्तिमान्तरिक मूल्याङ्कने 05 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
  - 5) **5 अङ्कानां कृते** - छात्राणाम् उपस्थितेः अनुसारेण अधिकतमाः 05 अंकाः प्रदीयन्ते :-

75% तः	80% पर्यन्तम् = 01 अङ्काः
80% तः उपरि	85% पर्यन्तम् = 02 अङ्कौ
85% तः उपरि	90% पर्यन्तम् = 03 अङ्का
90% तः उपरि	95% पर्यन्तम् = 04 अङ्का
95% तः उपरि	= 05 अङ्का

पाठ्यक्रमस्यसंरचना (2026-27)

कक्षा - पूर्वमध्यमाभाग - 1विषय:- संस्कृतव्याकरणकोड - 904

क्रमसंख्या	आकलनबिन्दव	अंकाः
1	खण्ड (क) सारसिद्धांतकौमुदीभाग-1 <ul style="list-style-type: none"> सन्धिप्रकरण - रूपसिद्धिसूत्रसहित (संस्कृतहिन्दीव्याख्या)	18
2	खण्ड (ख) सारसिद्धांतकौमुदीभाग-1 <ul style="list-style-type: none"> शब्दरूपप्रकरण - रूपसिद्धिसूत्रसहित (संस्कृतहिन्दीव्याख्या) शब्दरूपप्रकरण - सूत्रवृत्तिउदाहरणसहित (संस्कृतहिन्दीव्याख्या) शब्दरूपप्रकरण - शब्दरूप	06 12 08
3	खण्ड (ग) सारसिद्धांतकौमुदीभाग-1 <ul style="list-style-type: none"> संज्ञाप्रकरण	10
	खंड (घ)सारसिद्धांतकौमुदीभाग-1 <ul style="list-style-type: none"> अव्ययप्रकरण	10
4	खंड (ङ) बहुविकल्पीयप्रश्न (सारसिद्धांतकौमुदीभाग-1) <ul style="list-style-type: none"> पाठाधारितअभयासात - शब्दरूप/सन्धि	16
	योगः	80
	आन्तरिकमुल्यांकनम	20
	सम्पूर्णाङ्का	100

सारसिद्धान्तकौमुदी-

अस्मिन्पुस्तकेतत्त्वज्ञानम्भवतिनियमप्रकाशिकाभवतितत्सारसारसिद्धान्तकौमुदी

- अतिदेश-अतिदिश्यन्तेतुल्यताविधियन्तेकार्याणियैस्तेअतिदेशाःकार्यातिदेशरूपातिदेशभवति।
- अधिकारसूत्र-येनसूत्रेपदार्थानांअधिकारंक्रियतेतत्अधिकारसूत्रअधिक्रियन्तेपदार्थयैस्तेअधिकाराः।

अनुवृतिवाक्यार्थवासूत्रार्थस्पष्टकर्तुमसूत्रस्यकिञ्चित्अंशअनुवृत्तिकथयते। आदिअन्तश्चयस्यकोऽपिनभवतिसआदिभवति। यस्मिन्पूर्वेअस्तिपरेनास्तिअन्तस्यात्।

अपवादउत्सर्गश्च- स्वल्पविषययुक्तअपवादयथा

“वृद्धिरेचि” सूत्रस्वल्पविषयायतोहिअस्यअवर्णात्परेअच्रत्याहारअन्तर्गतएचएवविषयअतिविषयाउत्सर्गभवतियथा

“आद्गुणः” सूत्रबहुविषयाशब्दज्ञानम्धातुज्ञानम्प्रत्ययज्ञानम्इत्यादिअनिट्ज्ञानम्इट्ज्ञानम् -
यस्यइट्नस्यात्तत्अनिट्भवति।

मासिक पाठ्यक्रमस्य शिक्षण-योजना (2026-27)

कक्षा - पूर्वमध्यमा भाग - 1 विषय:- संस्कृतव्याकरणकोड - 904

मास	पाठ्यपुस्तकस्य नाम	पाठ्यबिन्दवः	शिक्षणस्य कालां शाः	पुनरावृत्ते कालां शाः
अप्रैल	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	संज्ञाप्रकरण - प्रत्याहारसुत्रवर्णविधि, उच्चारणस्थानप्रत्ययोंकाज्ञान	4	2
मई	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	अच्सन्धिसम्पूर्ण	5	3
जून	*****	ग्रीष्मकालीन अवकाश	*****	*****
जुलाई	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	हलसन्धि, विसर्गसन्धिसम्पूर्ण	6	3
अगस्त	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	अजन्तपुल्लिंग - राम, हरि, सर्व, सखि	5	3
सितम्बर	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	अजन्तस्त्रीलिंग - रमा, मति, गौरी अजन्तनपुंसकलिंग - ज्ञान, वारि, दधि	6	4
अक्टूबर	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	हलन्तप्रकरण - हलन्तपुल्लिंग- लिह, सुदिव्, किम्, इदम्	5	3
नवम्बर	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	हलन्तस्त्रीलिंग - उपानह, इयम्, अदस्	5	3
दिसम्बर	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	हलन्तनपुंसकलिंग- अहन्, तद्, एतत्	4	2
जनवरी	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	अव्ययप्रकरण - सूत्रव्यख्याएवंपदच्छेदपदार्था क्ति	4	2
फरवरी	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	पुनरावृत्ति	*****	*****
मार्च	सारसिद्धांतकौमुदीभाग -1	परीक्षाएवमुल्याकंन	*****	*****

निर्धारितपुस्तकानि-

1- सारसिद्धांतकौमुदीभाग-1

प्रश्नपत्रस्यप्रारूपम् (2026-27)

कक्षा - पूर्वमध्यमाभाग - 1 विषयः - संस्कृतव्याकरणकोड - 904

प्रश्नानांप्रकारः	अंकाः	संख्या	विवरणम्	पूर्णांकाः
बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1	16	16 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	16
अतिलघुउत्तरीयप्रश्नाः	2	10	संज्ञाप्रकरण-अव्ययप्रकरण	20
लघुउत्तरीयप्रश्नाः	4	5	शब्दरूपप्रकरण	20
निबन्धात्मकप्रश्नाः	6	4	सन्धिप्रकरण-शब्दरूपप्रकरण	24
योगः		35		80